

Slovenski dom

Štev. 97.

V Ljubljani, v četrtek, 30. aprila 1942-XX

Leto VII.

Iskjučna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tuje-
gova: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per le pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Il bollettino No. 697:

Vittoriose incursioni aeree su Malta, Tobruk e Alessandria

Il Quartiere Generale delle Forze Armate com-
unica:

Nella zona pre-desertica a sud-est di Mekili
l'attacco di una colonna nemica appoggiata da
mezzi corazzati è stata nettamente respinta.

Nostri aerei da combattimento hanno effica-
cemente mitragliato attendamenti e concentra-
menti di automezzi nella zona di Tobruk.

Durante un'incursione su Martuba un bombar-
diere tipo «Wellington» veniva abbattuto dala di-
fesa contraerea.

Sulle basi e sugli aerodromi di Malta reparti
dell'aviazione germanica hanno portato a più ri-
prese la loro offesa colpendo e in gran parte
distruggendo depositi di munizioni, officine, barac-
camenti e natanti; molti velivoli al suolo sono
stati pure gravemente danneggiati e postazioni di
artiglieria centrate.

Formazioni aeree dell'Asse, nonostante le
avverse condizioni atmosferiche, hanno raggiunto
Alessandria d'Egitto bombardandone intensamente
il porto militare. — Stefani.

Vojno poročilo št. 697:

Zmagoviti poleti nad Malto, Tobruk in Aleksandrijo

Uradno vojno poročilo tev. 697 pravi:

Na predelu pred puščavo jugovzhodno od Me-
kilija je bil takoj odbit napad sovražnikovega od-
delka, ki so ga podpirala oklepna vozila. Naša
bojna letala so uspešno s strojnimi obsestrelje-
vala šotorska ter zbirališča avtomobilskih vozil
okoli Tobruka. Med poletom na Martubo je
protiletalska obramba sestrelila angleški bomb-
nik vrste Wellington.

Oddelki nemškega letalstva so večkrat zapo-
redoma napadli oporišča in letališča na Malti. Za-
deli so in povečini uničili skladišča streliva, de-
lavnice, lope in naprave na vodi. Hudo je bilo
poškodovanih tudi veliko letal na tleh in zadete
so bile topniške postojanke.

Letalski oddelki Osi so navzlic slabemu vre-
menu dosegli Aleksandrijo v Egiptu ter hudo bom-
bardirali vojno pristanišče.

Ojačeni japonski nastopi v Birmi in Avstraliji

Popolna izločitev ameriškega vpliva s filipinskega otočja — Novi letalski napadi na trdnjavo Corregidor
pred filipinsko prestolnico Manilo

Bern, 30. aprila. s. Novice iz angleškega vira:
Poročajo iz Mandalaya, da je položaj v Birmi zelo
resen in da imajo Angleži malo upanja, da bi mogli
uspešno braniti cesto, ki pelje na Kitajsko. Zdi se,
da imajo Japonci v Birmi okoli 100.000 mož. Ki-
tajci, ki so držali postojanke ob reki Zitangu 150
kilometrov od Mandalaya se umikajo, da jih ne bi
zajelo japonsko prodiranje po sporedno tekoči
dolini reke Salweena. Položaj angleških in kitaj-
skih branilcev je zelo težaven, zlasti z ozirom na
slabe prometne zveze. Bistveno vprašanje je le-
talska pomoč, toda tudi s to imajo Angleži težave.
Japonci pa lahko naglo pošiljajo letalske potreb-
ščine po raznih vodnih in kopnih poteh.

Novice iz avstralskega vrhovnega povelj-
stva poročajo, da se je nad novogvinejsko lukso

Port Moresbviem in nad nieno okolico letalska
vojna podvojila, ker so Japonci poslali ojače-
nja v četah in v letalih na svoje prednje po-
stojanke.

Manila, 30. aprila. s. Vrhovni poveljnik
japonskih čet na Filipinih general Homma je
za rojstni dan japonskega cesarja izdal razglas,
v katerem pravi, da je hrabrost cesarja, japo-
nskimi častniki in japonskih vojakov dosegla,
da je bil ameriški vpliv s filipinskega otočja
docela odstranjen. General izreka upanje, da
bodo Filipinci razumeli pomen sedanjih vojne
ter sodelovali s četami japonskega cesarja za
obnovo Filipinov. Istočasno je voditelj fili-
pinske uprave Jorge Vargas izjavil, da so Fili-
pinci z vsem srcem praznovali rojstni dan ja-

ponskega cesarja in da bodo Filipinci dali svoji
prispevek pri ustvarjanju skupnega blagostanja
v veliki Aziji.

Tokio, 30. aprila. s. Eden izmed poveljni-
kov japonskih letalskih oddelkov, ki so od
marca meseca dalje sodelovali pri bombardir-
anju utrjenega otoka Corregidora ob vходу
v manilsko lukso, pripoveduje, da so japonski
letalski oddelki od prvega dne napadov bili
pod ognjem vsaj štiridesetih protiletalskih ba-
terij, ki jih imajo Amerikanci na otoku. Na-
vzlic temu se je japonskim letalcem, naj si
podnevi ali ponoči, vedno posrečilo izpolniti
nalogo, ki jim je bila določena, s tem, da so
unicili ameriške vojaške cilje na otoku. Ste-
vilni oddelki žarometov so skušali oslepiti ja-
panske pilote, ki so letali nizko, toda tudi ta
poskus jih ni oviral, da ne bi poleta uspešno
izvedli. Pri zadnjih napadih so Japonci za-
pazili, da na ameriških letališčih ni več letal,
zaradi česar se jim je porodila misel, da je
ameriško letalstvo zapustilo otok Corregidor in
se umaknilo iz boja.

Zeneva, 30. aprila. s. Dopisnik lista «Ga-
zette de Lausanne» poroča iz Londona, da je
napredovanje Japoncev v Birmi vzbudilo hud
nemir v angleški prestolnici. Tudi položaj na
Indijskem morju povzroča Angležem resne skr-
bi in v pristojnih krogih se z bojaznijo spraš-
ujejo, kje neki je zdaj japonsko brodogrje z In-
dijskega morja, zakaj to brodogrje ni dalo gla-
su od sebe, od kar je pred temi tedni potopilo
dve angleški križarki. Ta ustavev pomorskih
sovražnosti Angleže skrbi še bolj zaradi tega,
ker so prepričani, da je Indija poglaviti cilj
Japoncev, ne vedo pa, v kateri smeri in kje
bodo padli prihodnji udarci.

Vesti 30. aprila

Madžarska vlada je glede na zakon o ohrambi
plemenske čistosti izdala odlok, po katerem
se vsem judovskim lekarnarjem vzame prava
javna javnega obratovanja.

Iz Budimpešte poročajo, da bo na predlog mi-
nistra za nacionalno propagando v kratkem
razpuščena socialdemokratska stranka, v
kateri so vključeni skoraj edinele Judje.

Zdravstveni vodja dr. Conti je obiskal italijan-
ska delavska taborišča v bližini Berlina.
Dr. Conti je ugotovil, da je zlasti v zdrav-
stvenem pogledu vse v vzornem redu in da
se italijanski delavci v taboriščih prav
dobro počutijo.

V nemškem poslanstvu v Ankari so včeraj
otvorili muzej v palači von der Goltzu. Ob
tej priliki je govoril nemški poslanik von
Papen ter poudaril staro prijateljstvo med
Nemčijo in Turčijo, prijateljstvo, ki je kljub
sedanjim težkim časom še vedno živo in
iskreno.

Posebni dopisnik agencije Stefani poroča, da je
nemški letalski poveljnik v Afriki v imenu
nemškega vodje podelil odlikovanje želez-
nega križa polkovniku Brunu Montaniniju
v znak hvalečnosti za delo, ki ga je ta
opravi pri ponovni osvojitvi Cirenajke.

Pariška policija je v zunanjih okrajih pariških
predmestij aretirala večje število komunistič-
nih agitatorjev.

Iz južne Francije poročajo o velikih poplavih v
bližini Béziersa, kjer je več mestec in vasi
pod vodo. Hudourniki, ki pritekajo s Pirene-
jev, so pretrgli cestne zveze, odnašali mo-
stove in poplavlili precejšnje površine vino-
gradov.

Iz Sofije poročajo, da je Črno morje splavilo
na obalo blizu luke Careva nekaj trupel v
sovjetskih vojaških oblekah. Menijo, da
gre za ruske vojaške s sovjetskih prevoznih
ladij, ki so jih v preteklih tednih potopila
nemška letala.

Združene države uradno priznavajo, da so izgu-
bile od začetka vojne 31 vojniških ladij in 240
trgovskih ladij, od katerih je bilo 88 potop-
ljenih v Tiem morju, 152 pa so jih potopile
italijanske in nemške podmornice na Atlant-
skem morju.

Cungkingška vlada je objavila odlok, po katerem
bo s 1. majem razglašena eplošna mobilizacija
na ozemlju, ki ga obvladuje Cankaišekova
vlada.

Smrtne obsodbe v Nemčiji

Berlin, 30. aprila. s. Neki Hans Schneider iz
Berlina, brez stalnega bivališča, je od septembra
1941 do januarja 1942 zagrešil veliko tatvin, zlasti
po školskih poslopijih. Pri večini tatvin se je oko-
ristil s protiletalsko zatemitivijo. Med nekimi takim
podlim dejanjem je tat iz malomarnosti povzročil
tudi požar v neki šoli. Posebno sodišče v Berlinu
ga je obsodilo na smrt. Neki John Musseilac iz
Lisse, star 34 let ter Wilhelm Meurers iz Aachena
sta bila včeraj usmrčena, ker so ju obsodili na
smrt zaradi vohunstva na korist neke tuje dr-
žave.

Prepoved izdelovanja hladilnikov, kopalnih kadi in električnih peči

Rim, 30. aprila. a. Objavljen je bil zakonski
decret, ki s prvim majem prepoveduje izdelovanje
sledenjih predmetov, ki so v celoti ali pa delno
iz kovin: hladilnikov za domačo porabo do 150
litrov prostornine, kopalnih kadi (parnih, na elek-
trični tok ali lesni plin), električnih peči, radiator-
jev in podobnega. Prodajanje teh predmetov, ki
so bili do 1. maja že izdelani, pa je dovoljeno do
1. julija letos. Prodajne cene teh predmetov ne
smejo biti višje kot 50% nad cenami izdelovalca,
označenimi v prodajnih računih, prštevi tudi vse
davčnine in razne pristojbine.

Nemško vojno poročilo

Povračilni napadi nemškega letalstva na angleška mesta

Hitlerjev glavni stan, 30. aprila. Vrhovno
nemško poveljstvo je včeraj objavilo naslednje
vojno poročilo:

Na Črnem in Azovskem morju so nemška
letala uspešno napadla pristaniške naprave in
sovetske ladje. Na srednjem odseku vzhod-
nega bojišča je sovražnik na nekaterih krajih
povzel svoje nesmiselne napade. Nemška pe-
hotna divizija je zavzela neko mostišče. Pri
čemer je sovražnik izgubil 1400 vojakov, šest
oklepni voz, 9 topov in mnogo drugega orožja.

Na Laponskem so nemške in finske čete
zavrnille več sovražnih napadov. Na bojišču ob
Ledenem morju so nemški lovci brez izgube
sestrelili 15 sovražnih letal, od katerih jih je
14 vrste «Hurricane».

V severni Afriki je bil sunek britanskih
čet jugovzhodno od Mekilija razbit. Letala so
uspešno napadla taborišča in zbirališča angle-
ških motornih vozil pri Tobruku ter vojaške
naprave v angleški pomorski postojanki Alek-
sandriji.

Močne skupine bojnih letal so hudo bom-
bardirale vojaške naprave na otoku Malti.
Lahka nemška bojna letala so podnevi z
bombami in strojnimi napadla ladijedelnice
na otoku Wightu in železniške naprave ob juž-
nih angleških obalah. Nad obalo Rokavskega
preliva so nemški lovci iz močnih skupin an-

gleških lovcev brez izgube sestrelili šest sovraž-
nih letal.

Da bi maščevale angleške letalske napade
na stanovanjske predele nemških mest, so sku-
pine bojnih letal v noči na 29. april napadle
angleško mesto York. Številni večji in manjši
požari in eksplozije so izpričali velik uspeh te-
ga napada.

Angleški bombniki so v pretekli noči na-
padli obalno ozemlje severne Nemčije. Napad
je bil naperjen zlasti proti mestu Kiel. Obi-
kujejo se izgube med civilnim prebivalstvom.
Stanovanjske hiše, zdravilišča in kulturni spom-
eniki so bili uničeni ali poškodovani. Enajst
od napadajočih letal je bilo sestreljenih in ob
nočnem napadu na norveški obali je sovražnik
izgubil še tri druga. Poročnik Eckhardt je se-
strelil tri letala in kot nočni lovec izvojeval
svojo 16. zmago.

Berlin, 30. aprila. s. Glede nedavnih bojev
na vzhodnem bojišču, o katerih je govorilo
vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil, se
je izvedelo, da so razni krajevni nemški na-
padi 27. aprila na severnem odseku zmagovito
uspešni. Navzlic blatu in nočni temi se je Nem-
cem posrečilo presenetiti boljševeke v njihovih
postojankah. V hudih bojih na nož so Nemci
docela strli sovjetski odpor in boljševekom pri-
zadejali številne izgube ter se nato polastili
raznih krajev. Druge nemške edince so po
tridih bojih uničile znatne oddelke 378. boljše-
viške divizije strelcev ter zajele mnogo voja-
kov in orožja. Zivahno je delovalo tudi nemško
letalstvo, ki je posebno napadalo okrog Ilmen-
skega jezera in Sovjetom zadalo prav hude
udarce. Po dosedanjih poročilih so nemški lovci
na južnem odseku sestrelili sedem sovjetskih
letal, dvojce drugih pa je zbil na tla proti-
letalsko topništvo.

Vsa Evropa do zadnjega delavca bo mobilizirana za vojno in zmago

Berlin, 30. aprila. s. Glavni pooblaščenec
gauleiter Sauckel, ki mu je Hitler zaupal raz-
porejanje delovnih sil, je izjavil: Vprašanje ve-
likega politično gospodarskega prostora, ki ga
danes nadzira Nemčija s svojimi zavezniki, je
trdno navezano na vprašanje dela, ki naj za-
gotovi za bojišče kakor tudi za notranjo fronto
zadostno industrijsko ter živilsko izdelavo.
Gauleiter Sauckel je poudaril, da sedanji polo-
žaj zahteva neobhodno in takojšnjo mobilizacijo
vseh delovnih sil, torej tudi tistih človeških re-
zerv, ki so bile doslej puščene v nemar, bodisi
v Nemčiji, bodisi v drugih evropskih državah,
ki se na nemški strani bore proti boljševizmu
in proti bogataštvu. Kar se tiče delavcev iz
drugih držav, je Sauckel izjavil, da bo Nemčija
postopno povečala število tujih delavcev v to-
varnah in tudi pri poljedelskih delih v Nem-
čiji, da bo tako zagotovila zmago Nemčije in
zaveznikov držav. Glede tega je Sauckel po-
sebej dejal, da evropska vzajemnost ni samo
gola fraza brez resnične vsebine.

Ameriško brodogrje na Sredozemskem morju

Rim, 30. aprila. s. Roosevelt je v svojem
zadnjem govoru povedal to, kar angleška pro-
paganda označuje za »senzacionalno odkritje
vojaških skrivnosti«. Predsednik je namreč spo-
ročil, da so ameriške vojne ladje že tudi v
Sredozemskem morju. Povedal je dobesedno
tote: »Enote ameriške vojne mornarice se zdaj
borijo v severnem in južnem Atlantskem mor-
ju, v Ledenem morju, na Sredozemskem in
Indijskem morju ter v Severnem in Južnem
Tiem morju.« Dodal je: »Na Sredozemskem
morju je ostal položaj isti, kakor je bil prej,
toda zasluži vso pozornost.«

Ne da bi podcenjevali pomen, ki bi ga v
bodoče lahko imela severnoameriška pomoč
angleškim silam v Sredozemlju, na italijanski
strani pripominjajo, da se lahko reče vsaj to,
da doslej ta pomoč na italijanske sile ni niti
najmanj vplivala. Lahko se reče tudi to, da
potrebuje nekakšno močno angleško brodogrje
ameriško pomoč v Sredozemlju, če bo hotelo
biti kos italijanski mornarici.

Začetek trajnih neusmiljenih represalij zoper angleška mesta

Nemški tisk o angleških napadih na Lübeck, Rostock in Köln

München, 30. aprila. s. Novo razdobje v le-
talski vojni, ki so ga sprožili Angleži z divja-
škimi in nesmiselnimi napadi na nemške umet-
niške in kulturne spomenike, je deležno po-
sebnih razlage v listu «Münchener Neueste Nach-
richten», ki pravi: »Nora Churchillova vojna
strategija sili nemško letalstvo, da posega z le-
talsko vojno na področje, katerega so se Nemci
dozdaj kar najskrbneje ogibali, ker so spošto-
vali nenapisano častno letalsko postavo. Angle-
ško letalstvo pa je začelo zbirati za svoje cilje
tiste umetnine, ki predstavljajo kulturne za-
klade zahoda. Letalske napade na Lübeck, Ro-
stock in Köln oznamenjuje dejstvo, da se je
nasprotnik kar najskrbneje izogibal zadevati
kakršnekoli vojaške cilje ter se divjaško za-
gnal samo na središče mesta, kjer so seveda
poglavitne zgodovinske stavbe. Njegov cilj je
strahovati nemško prebivalstvo, kakor se je to
pokazalo zlasti pri napadu na Rostock.

Ce priznamo, da so Angleži mogli vzeti na
muho prav cilje, ki nimajo nobenega vojaške-

ga pomena, pač pa tem večjo kulturno važnost,
je odveč pripominjati, da so kraji, ki so jih
pred nedavnimi napadli angleška letala, bili
tudi manj zavarovani in branjeni. Škoda, ki je
bila prizadejana zasebni lastnini, zlasti pa na-
rodni spomenikom, je torej znatna. Nemčija
je nekaj tednov molčala, Anglija je pa ta molk
razlagala kot domneven dokaz za nemško šib-
kost in se je slepila za nemško neboljjenostjo.
Zdaj pa je odgovoril Hitler in kar najbolj ne-
dvoumno zagotovil, da bo Nemčija na to sramo-
topno odgovarjala z najbolj brezpopojnimi re-
presalijami. Nemško ljudstvo ve, da ta vrsta
letalske vojne, ki jo je povzročila Anglija, ne
prinaša posebnih vojaških uspehov. Ve pa tudi,
da je treba dati odgovor, kakršen gre na niz-
kotni angleški napad, ki temelji na upanju, da
je nemško letalstvo docelo zaposleno v Rusiji.
Nemčija je zoper lastno voljo bila prisiljena
poseči po represalijah in se ne bo dala več
spraviti s te poti.

Rooseveltovi ukrepi za ureditev vojnega gospodarstva v Združenih državah

Rim, 30. aprila. s. Ko je poslal zbornici zna-
no spomenico o ukrepih, ki jih misli ameriška vla-
da izdati, da prepreči inflacijo ter dvig cen za
življenjske potrebščine, je predsednik Roosevelt
po radiu govoril ameriškem ljudstvu o polo-
žaju v državi. Navajal je v glavnem misli, ki jih
vsebuje že spomenica ter poudarjal, da je nujno
potrebno izdati naslednje ukrepe:

1. Izvesti uspešno obdavčenje ter zmanjšati
posamične in skupne dobičke.
2. Določiti najvišje cene za blago in za na-
jemnine.
3. Ustaliiti mezde.

Razprave zoper atentatorje na nemškega poslanika v Turčiji

Ankara, 30. aprila. s. Pri včerajšnji razpravi
zoper atentatorje na nemškega poslanika v Tur-
čiji von Papena, so zaslišali dve prič, ki prebi-
vata v hiši, kjer se je v Carigradu mudil obtoženi
sovjetski državljani Kornilov. Priči sta na fotogra-
fiji spoznali obtoženca Omarja Tokata, ki je po-
gosto obiskaval Kornilova tiste čase pred atenta-
tom. Ti pričevanji sta potrdili, da je agent GPU
Kornilov bil v tesnih zvezah s Tokatom, ki je
atentat izvedel.

4. Ustaliiti cene kmečkim pridelkom.
5. Doseči večje nalaganje denarja v vojna po-
sojila.
6. Omejiti porabo vseh bistvenih življenjskih
potrebščin.
7. Zavirati nakupovanje na upanje in na
obroke ter pospeševati plačevanje dolgov in dru-
gih obveznosti.

Berlinski tisk se bavi z Rooseveltovim govorom in
poudarja, da je ameriški predsednik zdaj sam
priznal, da so bile Združene države v duhu
v vojni že pred japonskim napadom na Pearl
Harbour. Tako je zdaj jasno potrjeno, kdo je
v resnici tisti, ki je hotel vojno.

Angleško letalstvo je pri včerajšnjih napadih na
nemško ozemlje izgubilo vsega 12 letal. Po-
lovico teh so sestrelili nočni lovci, drugo po-
lovico pa protiletalsko topništvo. Med bomb-
niki je bilo nekaj štrimitornih.

Ameriška oblast je izdala odlok, po katerem
mora biti vsi nebotičniki ob vzhodni obali za-
temnjeni od 10. nadstr. navzgor, da bi bili
bolj varni pred japonskimi bombniki.

Irška delavska stranka je s 75 glasovi proti 4
odobrila nevtralnostno politiko irske vlade.

Predlogi, razprave in resnica o državni cesti na Dolenjsko

Ljubljana, 30. aprila.

Najrazličnejše nasvete in predloge smo že brali, kako naj bi bila urejena in speljana glavna cesta iz Ljubljane proti Dolenjski. Iz teh dopisov smo se pa morali tudi prepričati, da so nekateri še zelo slabo poučeni o tem za ves vozni promet skozi Ljubljano tako važnem vprašanju. Brali smo celo željo, naj bi državna cesta tekla po razširjenem Gruberjevem nabrežju, kar nam dokazuje, da pisec še ni opazil, kako je mestna občina ljubljanska na kupljenem Virantovem vrtu ob Sv. Jakoba mostu že podrla zid in nizko poslopje ter tako že širi to cesto na najbližjem prostoru.

Pri prelaganju državnih cest se pa moramo predvsem zavedati, da so te glavne prometne žile med seboj smotno povezane. Zato je treba tudi pri regulaciji glavne ljubljanske ceste proti Dolenjski začeti na vsak način že na stiku obeh drugih državnih cest, ki prva vodi proti Triesteju, druga pa skozi Ježico proti Stajerski, oziroma skozi Šiško na koroško stran. Ta stik je sedaj urejen na križišču Ceste Viktoria Emanuela III. in Tržaške ceste z Gorharjevo in Aškerčovo cesto brez večje regulacije. Trasa bodoče dolenjske državne ceste pa še ni dokončno določena, vendar je pa verjetno, da bo izpeljana tako, kakor je v imenu prebivalstva šentjakobskega okraja predlagal pisec s šifro N. H. Cesta bi torej od ure na stiku Ceste 29. oktobra s Tržaško cesto tekla po Aškerčevi cesti ali pa po Cesti 29. oktobra do Gorupove ulice oziroma po Napoleonovem trgu, in Emonski cesti ter dalje po Zoisovi cesti čez šentjakobski most, nato pa po razširjenem Grudnovem nabrežju in Prulah ter po novem mostu čez Gruberjev kanal. Predlagana trasa ima pa nekaj zelo ostrih, pravokotnih ovinkov, ki za nagli mednarodni promet niso primerni. Tudi neobhodno potrebni podvoz pod dolenjsko železniško progo bi bil tehnično zelo težko ali pa le z izredno visokimi stroški izvedljiv, kjer je na tistem mestu talna voda zelo visoka.

Gotovo bo pa mestna občina ljubljanska skušala počasi napraviti predlagano cestno zvezo ter je zato že pred več leti začela z razširjanjem najhujših ožin in z urejanjem vozišča, prav sedaj pa je v delu razširitev začetka Grudnovega nabrežja pri mostu sv. Jakoba. Enako bo treba razširiti tudi ožino pri nekdanji Koširjevi, sedaj Stojkovičevi hiši, ki jo je pa vsaj na eni strani že razširila z odstranitvijo starega Marjinega kopališča. Šele tedaj, ko bo ta ožina dobila svoj pravilni prečni profil, bo mogoče misliti na novi most v podaljšku Prul.

Glede nadaljnjega poteka nove ceste pa še ni padla odločitev. Ali bo križala progo dolenjske železnice in se bo priključila pri Zelenem hribu sedanji Dolenjski cesti, ali bo pa šla vzporedno z železniško progo po njeni južni strani, je še zelo težko vprašanje. Danes so

pač taki časi, da mestna občina na tako velike regulacije zaradi ogromnih stroškov niti misli niti ne more.

Kar se pa tiče predlagane preložitve tramvajске proge s Starega tr

Uspehi zadrugne ideje med državnim uradničtvom

Po dvajsetletnem pionirskem delu idealnih zadrugnih delavcev beleži uradniško zadrugništvo častno zmago nad prvotnimi predsodki — Veliko socialno in gospodarsko delo Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev

Ljubljana, 30. aprila.

Komaj nekaj mesecev je minulo, ko smo poročali o jubileju železničarske nabavljalne zadruge, ki se je v teku let in po mnogih težavah pa tudi žrtvah posameznikov razvilo v najmočnejšo za drugo na naših tleh, če sodimo po številu članstva in socialnih nalogah. To zadruge so železničarji sicer osnovali že med prvo svetovno vojno, toda sedanjo obliko je dobila šele pred dobrim desetletjem. Danes imamo priliko poročati o podobnem razvoju zelo sorodne zadruge, namreč Nabavljalne zadruge državnih uslužbencev, ki je prav za prav že lani praznovala dvajsetletnico svojega obstoja, vendar pa moramo šele zadnjih deset let šteti v dobo njenega sedanjega ponosnega razvoja, medtem, ko je bilo prvih deset let doba pionirstva doba idealizma, ki je končno le zmagal nad predsodki.

Pred dobrimi dvajsetimi leti so se namreč zbrali nekateri državni in samoupravni uradniki ter se posvetovali, kako bi mogli svojemu stanu pomagati s pomočjo zadrugne ideje. Videli so, kako si drugi stanovi, zlasti kmečki in delavski stan, pomagata na ta način, ki je tudi najbolj priroden in najbolj primeren, zakaj si torej ne bi mogli tudi javni uradniki pomagati tako. Toda slabe skušnje so svarile pionirje uradniške zadrugne ideje pred kakim takim poskusom. Malo let poprej je žalostno propadel uradniški konzum, za njim je šla v konkurz tudi uradniška »Samopomoč«, kdo naj torej še verjame v novo uradniško zadruge in to še nabavljajno! Vendar so idealisti zmagali ter ustanovili sedanjo zadruge, katere pomen in važnost dobro poznavaajo prav sedaj številne uradniške družine v Ljubljanski pokrajini. Prvih deset let je šlo res težko, toda ob desetletju ustanovitve je število članstva prekoračilo število prvih tisoč. Led je bil torej prebit pred dobrimi enajstimi leti in od tedaj je bil razvoj te važne zadruge nevtržen, nihče več ga ni mogel ovirati.

Le primerjajmo številke: leta 1931 je zadruge imela 1039 članov, za približno (v sedanji valuti) 44.000 lir skladov, povračila članom zadruge od nakupov pa so znašala okoli 30.000 lir. L. 1940 pa je zadruge imela že 2480 članov, za približno 250 tisoč lir skladov, svojim članom pa je ob letnem obračunu dala že odplačila približno 190.000 lir. Povračila ali odplačila se izvajajo pri tej zadruzi seveda tako, kakor pri vseh konzumnih zadrugah: član, ki je med letom nakupil toliko in toliko blaga, more po tem po določenem in izračunanem odstotku za toliko in toliko dobiti blaga kot nekakšne obresti za svoje zadrugno sodelovanje, bodisi s članskim deležem, bodisi z nakupom. Odstotek se računa po višini letnega nakupa.

Zadruge se je v teku let lepo razvijala. Poleg živilske, oziroma specerijskega oddelka je sčasoma uvedla oddelke za manufakture, za porcelan in steklo, za dvokolesa in šivalne stroje, uvedla je posmrtninsko in zadrug

Andrejčkov
Jože:

Zalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik



580.

Roparjem, ki so se »Lastovice« mislili polastiti z zvi-
jačo, je spodletelo. Kmalu ni bilo o džunkah več sledu ne
ne tiru. Drugi dan po boju so z »Lastovice« zagledali pred
sabo obrežje, z grmičevjem poraslo, dalje v notranjstvi
pa je bilo videti temne gozde.



581.

Zadrnili so jadra in ladjo ustavili. Tedaj je izza enega
pripeljal čoln, v katerem so bili trije ljudje. Ko so za-
gledali »Lastovico«, so čoln naglo zavrnili, da se je pre-
veznil. A kakor bi trenil, so bili spet na vrhu in čoln
naravnali.



582.

Alešu se je vse to čudno zdelo, zlasti, ker so neznanci
brž spet izginili. Z nekaj možmi je odveslal k bregu. S
puško v roki je šel tam iskat divjačine. Zagledal je lepega
fazana, ki pa se mu je umikal globlje in globlje v goščavo,
da je Aleš kmalu zašel daleč od tovarišev.

Kako je s človekovim smislom za čas

Svojevrstni poskus dveh ameriških profesorjev v predzgodovinski podzemski votlini

Dva ameriška znanstvenika z vseučilišča v Chicagu sta zadnjič naredila zanimiv poskus. Ho-
tela sta ugotoviti, ali ima človek kaj smisla za čas ali nič. Za takšne poskuse vsak kraj seveda ni primeren. Treba si je bilo izbrati prostor, kjer se ne bi videlo, ali je zunaj dan ali noč, ali pa morda še celo kakšna ura. V popolni temi in brez ure naj človek dokaže, ali je sposoben pravilno preceniti čas, oziroma ali ima smisel zanj. Tista dva ameriška profesorja sta si za svoj zanimivi poskus izbrala neko temno prazgodovinsko podzemeljsko jamo v državi Kentucky. Šla sta vanjo ter poskusila svojo srečo. Predvsem bi bila rada vedela, če se da brez ure in v zaprti podzemlju ugotoviti, ali je zunaj dan ali noč.

Ljudje, ki so v kakšni nesreči bili vsaj za nekaj časa obsojeni na popolno temo ter bili do-
cela odrezani od ostalega, zunanega sveta, so pripovedovali, da se jim je čas, ko so bili v tisti neprosto voljni »temnici«, zdel cela večnost. Vpliv teme na njih duševnost, groza, strah ali samo brezdelje jim je vzel smisel za čas: minute so se jim zdele dolge kot ure.

Vseučiliška profesorja iz Chicaga pa sta se prostovoljno podala v podzemlje. Vzela sta s seboj razne instrumente in seveda tudi živil in drugih potrebnih stvari. Šla sta torej v tisto podzemeljsko jamo z zavestjo, da se jima ne more nič hudega zgoditi in jima zato ni bilo treba prestati nobenega strahu ter biti v negotovosti, kaj bo z njima. Okoliščine so bile zanje čisto drugačne, kot pa pri tistih, ki so se po kakšni nesreči nenadno znašli kje pod zemljo, morda zasuti kje v kakšnem rudniku ali podobno.

Čim se jima je zazdelo, da je zunaj nastala noč, sta se vlegla k počitku, ko pa sta se zbudila, sta smatrala, da je zunaj gotovo že dan ter sta si privoščila zajtrk. S pomočjo aparatov, ki sta jih bila prinesla s seboj v podzemsko votlino, pa sta pozneje ugotovila, da je bila tedaj, ko sta se prebudila in zajtrkovala, ura šele deset zvečer!

Iz svoje prostovoljne temne ječe v podzemlju sta prišla tedaj, ko naj bi po njunem trdnem prepričanju poteklo sedem dni. V resnici pa je mi-

nulo od tedaj, ko sta odšla v podzemsko jamo delat te svojevrsne, res »ameriške« poskuse, samo pet dni in pol. Ustela sta se v enem samem tednu torej kar za poldrug dan ali 36 ur. Lahko sta se torej prepričala, da nimata bogve kako izbor-nega smisla oziroma čuta za ocenjevanje časa. Kakor so pokazali pozneje njuni registrirni aparati, ki sta jih bila vzela s seboj v votlino, sta spala povprečno vselej po pet do šest ur. Pribli-

no dvanajst ur sta bila potem pokoncu, nakar se ju je od utrujenosti spet lotil spanec.

Dan v večni temi pod zemljo je potekel po tem takem precej drugače kot zunaj, na zemlji.

Opisani poskusi so dokazali, da se ne smemo preveč zanesti na svoj čut za čas in da ne smemo misliti, da je res že pozno zvečer, če smo zaspani. Drugi poskusi pa so že prej pokazali, da na splošno ljudje kratke časovne presledke lahko brez ure kar po umu točno precejeno, to samo po dolgi in vztrajni vajah. Zdi se, da bi bilo temeljite vaje treba še prav posebno, če bi hoteli svoj čut za precejšnje čase izuriti tako močno, da se tudi pri celim dnevu ne bi dosti ušeli in bi vsak trenutek vsaj približno lahko povedali, prav tako »po umih«, koliko je ura.

Strah avstralskih voda

Morski psi niso samo krvoločne nevarne zverine, pač pa tudi zelo koristni

Kdor se je kdaj vozil po vodah okrog Av-
stralije, je lahko opazil, da je tam izredno mnogo morskih psov, toliko kot morda nikjer drugod. Sydneyjska občina je zaradi nevarnosti pred mor-
skimi psi izdala ukaz, da morajo lastniki kopalšč postaviti pred temi svojimi napravami železne pregrade, kajti pogostokrat se je že zgodilo, da so morski psi pograbili kakšnega kopalca in ga raztrgali. Takšne pomorske železne ograje pa so seveda stale precej tisočev funtsterlingov.

V Avstraliji je vsako leto precej takšnih ljudi, ki se jim kopanje konča v žrelu morskega psa... Pred nekaj leti se je v bližini avstralske obale potopila manjša ladja. Od 120 ljudi, kolikor jih je bilo na krovu, so jih mogli rešiti le 65, druge pa so vse raztrgali morski psi.

Omembe vredno je tudi dejstvo, da morski psi le redkokdaj napadejo avstralske domačine. Stvar razlagajo s tem, da so te morske zverine precej kratkovidne in da zato ne opazijo temnih predmetov, ki se potapljajo v morje.

Avstralsci so tudi precej zviti ljudje, kakor dokazuje tale zanimivi primer. Kadar kdo pade v morje, ali kadar zagledajo kje v bližini morskega psa, imajo to navado, da vržejo hitro v morje kak bel predmet, na katerega morski pes postane takoj pozoren in pri tem na človeka, ki je padel v vodo, kar pozabi, oziroma se ne zanima več toliko zanj.

Iz jeter pridobivajo olje in insulin

Morski pes pa ni samo nadvse krvoločna in človeku nevarna, pač pa tudi v marsikakšnem oziru zelo koristna žival. Njegove plavuti veljajo pri Kitajcih za pravo poslastico in morske pse Kitajci vprav zaradi njih največ love. Iz jeter morskih psov pridobivajo olje in insulin, njih koža pa služi v najraznovrstnejše industrijske namene. Iz vseh drugih delov njegovega telesa pa pridobivajo izborni gnoj.

Papir so prvi poznali Kitajci

Med evropskimi narodi pa so ga prvi začeli izdelovati Italijani

Da so med vsemi narodi na svetu Kitajci prvi poznali papir, o tem so si vsi učenjaki, ki se ukvarjajo s takšnimi stvarmi, že edini. Različnega mnenja pa so glede tega, kdaj so Kitajci papir začeli prvič izdelovati in uporabljati. Nekateri pravijo, da so Kitajci poznali papir že v drugem stoletju pred Kr., drugi pa trdijo, da se v drugem stoletju po Kr. Vnavzkriž so si torej kar za štiri stoletja.

Tajna izdelovanja papirja je potem s Kitaj-skega prešla k Arabcem po tako imenovanj »poti svile«. S Kitajskega so namreč že v prejšnjih ča-

sih dobivali Arabci in tudi nekateri drugi narodi kitajsko svilo, potem pa je šel isto pot s Kitaj-skega tudi papir, oziroma umetnost njegovega izdelovanja. Tajno izdelovanja papirja so Arabci dolgo časa skrbno prikrivali, da zanje ne bi zve-deli še drugi narodi, saj je vsaka posebnost dosti več vredna, če drugi zanje ne vedo, oziroma če se jim zdi čim skrivnostnejša. Arabci so se tega dobro zavedali in zato res ni čudno, da so evrop-ski narodi šele po križarskih vojnah začeli tudi sami izdelovati papir. Naučili so se te umetnosti pri Arabcih, čeprav to ni bila arabska iznajdba,

Strahovit orkan v Združenih državah

Buenos Aires, 29. aprila. s. Predvčeršnjim popoldne je silovit orkan skoraj popolnoma raz-dejal mestice Ernest Hill v Združenih državah. Bilo je pri tem kakih sto mrtvih in 250 težko ran-njenih, več sto pa lažje poškodovanih. Ker je vihar porušil tudi prometne zveze, še ni bilo mogoče dobiti poročil o okoliških krajih. Zdi se pa, da so v Talatu tudi že našli trupla petih žrtev. Vlada je izdala odlok o uvedbi naglega sodišča na tem pod-ročju, v kraje, nad katerimi se je razdvijal siloviti tornado, pa so tudi že prispeli številni oddelki reševalcev, zdravniki in bolniški strežniki. Za zdaj še ni mogoče reči, koliko žrtev in škode je povzro-čila ta huda nesreča, ker je mnogo trupel še vedno pod razvalinami. Osem letal leta nad prizadetimi kraji.

Veliko tihočapstvo z zlatom v Bolgariji

Sofija, 29. aprila. s. Policija je prišla na sled veliki skrivni trgovini z zlatom. Tri največje sofijs-ke trgovce so prišli, zapli ter takoj obsodili vsa-kega od njih na dve leti zapora ter 800.000 levov denarne globe. Drugi dve osebi, ki sta nosili zlato čez srbsko mejo, so tudi prišli in zapli. Slednjic se je zvedelo še, da so bolgarski cariniki ob bol-garsko-turški meji zaplenili dva zaboja, na katerih ni bilo napisano, kdo ju pošilja in kam. Bila pa sta polna zlatnikov v celotni vrednosti nad 15 milio-nov levov. Zlato je država zasegla.

Bušmani najlažje prenašajo vročino

Na splošno pač drži trditev, da so najmanj občutljivi za mraz tisti narodi, ki žive visoko na severu, kajti hudi zimam so se bili že privadili. O tej njihovi odpornosti proti mrazu pač nihče ne dvomi, prav tako pa je skoro samo po sebi razumljivo, da so najbolj odporni proti vročini ljudje, ki žive v deželah okrog zemeljskega rav-nika, recimo v Afriki. Zdj pa se je našel nek učenjak, ki je hotel še točneje ugotoviti katero je tisto ljudstvo »na zemlji, ki vročino še lažje prenaša. Pravi da so to bušmani, ki žive v Afriki. V podkrepitev te svoje trditve navaja primer, ko je skupina bušmanov zdržala celih sedem dni ob vročini 50 stopinj, ne da bi imela kapljico vode. Nihče od njih v tistih sedmih dneh ni niti zbolel, kaj šele da bi umrl.

pač pa kitajska. V Evropi pa so prvi začeli izde-lovati papir Italijani, pozneje pa so se tega na-učili Španci, Francozi, Nemci in Nizozemci.

Prepoved izdelovanja šivalnih strojev v Ameriki

Po poročilu, ki ga italijansko časopisje pri-naša iz Buenos Airesa, bo v Združenih ameriških državah od 15. junija dalje prepovedano izdelovati šivalne stroje in njih nadomestne dele. Tovarne, v katerih zdaj takšne stroje delajo, bodo tako preuredili, da bodo v njih lahko izdelovali vo-jaske potrebščine.

KORENČEK

J. RENARD

ROMAN GRDEGA OTROKA

Pograbi jo za spodnji del in jo potegne v kletko. Okoli vrata ji zaveže povosmo iz slame, da jo spozna, če bi se izmu-znila. Jagnje ji je sledilo. Ovca žre in hrusta kakor pila. Ja-genček stoji trepetaje na svojih mehkih nogah, poskuša piti, tarna. Gobec mu pokriva tresoča se žolica.

»Pa mislite, da bo kaj prijaznejša z njim?« pravi Korenček. »Da, ko se bo zazdravila,« pravi Pajol. »Težko je povrgla.« »Kar vztrajam na svoji misli,« meni Korenček. »Zakaj ne bi zeupali jagenčka začasno kakšni drugi ovci?«

»Ne bi ga marala,« reče Pajol. Zares, iz vseh štirih kotov staje prihaja in se meša blejanje, vabi k pitju in zveni Korenčku enolično na uho, a ga jagnjeta tenko razločijo, tako da hiti vsako naravnost k vimenu svoje matere.

»Tu,« pravi Pajol, »nihče ne ugrablja tujih otrok.« »Čudno,« pravi Korenček, »da imajo te volnene kepe takšen družinski nagon. Kako naj si ga razlagamo? Morda tako dobro vohajo.«

»Skoraj bi rad katero zaklal, da bi videl. Globokoumno primerja ljudi z ovcami in bi rad vedel za ime vsakega jagenčka.«

Medtem ko jagnjeta poželjivo pijejo, pa ovce mirno in brez-brižno žvečijo, čeprav jih jagnjeta suvajo z gobcem v boke. Ko-renček opazi na dnu korita za vodo nekaj koščkov verig, obro-čev od koles, staro lopato.

»Snažno korito imate!« pravi hudomušno. »Gotovo skrbite za to, da dobe vaše ovce dovolj železa v kri!«

»Mislim da,« pravi Pajol. »Saj tudi ti uživaš kroglice!« Ponudi Korenčku vode, naj jo poskusi. Da postane še krep-kejša, meče vanjo, kar mu pride pod roke.

»Hočeš klopca?« pravi. »Rad,« pravi Korenček, ne da bi prav vedel, kako in kaj.

»Hvala vnaprej.« Pajol pobrska po gosti volni najbližje ovce in pograbi z nohti rumeno, okroglo, tolsto, sito, neznansko debelo žival. Pajol meni, da bi dva takšna klopca požrla otroško glavo kakor češpljo. Spusti ga Korenčku na dlan in mu naroči, naj ga vtakne bratu ali sestri za vrat ali v lase, če se hoče smejeti in pozabavati.

Klop se je že zganil, že se loteva kože. Korenček čuti, kako ga ščemi po prstih, kakor bi padala sodra po njih. Kmalu ga ščemi že v zapestju, kmalu že v komolcu. Zdi se mu, da je klopov čedalje več, da mu bodo odžrli roko do komolca.

Naj bo kakor koli, Korenček ga stisne. Zmečka ga in si obriše dlan na hrbtu najbližje ovce, ne da bi ga Pajol opazil.

Rekel bo, da ga je izgubil! Še za hip posluša Korenček spokojno blejanje, ki polagoma ponehava. Vsak čas se bo slišalo samo še, kako čeljusti počasi žvečijo seno.

Na grabljišču visi vozniški plašč z obledelimi progami. Zdi se, da čisto sam čuva ovce.

Boter.

Včasih dovoli gospa Lepicova Korenčku, da obišče svojega botra in da celo spi pri njem. Korenčkov boter je star, osoren mož, samotar, ki preživlja svoje dni na ribjem lovu ali v vino-gradu. Za nikogar ne mara, samo s Korenčkom dobro izhajata.

»Si prišel, pokovec?« pravi. »Da, boter,« pravi Korenček in ga nič ne poljubi. »Si mi pri-pravil palico s trnkom?«

»Bova oba izhajala z eno,« pravi boter.

Korenček odpre vrata v skedenj in vidi, da ga njegova pa-lica čaka. Tako ga njegov boter vsakikrat potegne, a Korenček že ve, kako je s to rečjo, in nikoli ne zameri. Ta posebnost sta-rega možakarja komaj kaj moti njuno razmerje. Kadar pravi »da«, hoče reči »ne«, in obratno. Gre samo za to, da se ne zmotiš.

»Če ga to veseli, mene nič ne moti,« si misli Korenček. In tako ostajata dobra tovariša.

Boter, ki skuha ponavadi samo enkrat na teden za ves teden, pristavi Korenčku na čast velik lonec fižola s poštnim kosom slanine in prisili Korenčka, da izpije za začetek dneva kozarec nemešanega vina.

Potem gresta loviti ribe.

Boter sede kraj vode in strokovnjaško odvija svojo vrvico. S težkimi kamni pritrdi svoje mogočne palice in lovi samo večje ribe, ki jih zavija kar sproti v prtič, kakor bi povijal dojenčka.

»Predvsem pazi,« je rekel Korenčku, »da boš vzdignil pa-lico samo takrat, ko se bo zamašec trikrat potopil.«

Korenček: »Zakaj trikrat?«

Boter: »Ko se prvič potopi, ni še nič: riba poskuša. Ko se potopi drugič, gre že zares: prišla je. Tretjič je pa zanesljivo: ne bo ti več ušla. Človek nikoli ne potegne prepozno.«

Korenček lovi najrajši piškurje. Sezuje se, stopi v vodo in z nogami taca po peščenem dnu, da se voda skali. Neumni piškurji prihite in Korenček potegne vsakikrat katerega iz vode, kadar koli vrže trnek vanjo. Komaj utegne vsakikrat zakli-cati botru:

»Šestnajst, sedemnajst, osemnajst...!« Ko zagleda boter sonce nad temenom, se vrne domov h kosilu. Korenček se mora basati z belo fižolico.

»Ni je boljše jedi na svetu,« mu pravi, »ampak hočem, da je dobro skuhana. Rajši bi grizel staro motiko kakor pa jedel fižol, ki hrusta pod zobmi ali ga čutiš kakor šibro v jerebičji peruti.«